

Forskarutbildade lärares syn på forskningsanknytning och akademisk kompetens i lärarutbildningen

CHRISTEL PERSSON

Högskolan Kristianstad, Sektionen för lärande och miljö

Artikeln belyser forskande lärarutbildares syn på akademisk kompetens och hur den tas till vara i lärarutbildningen. Åtta disputerade lärarutbildare i ämnesdidaktik intervjuades. Syftet var att rama in de faktorer som de tillfrågade ansåg att forskarutbildningen bidragit till i samband med sin roll som handledare för examensarbete inom lärarutbildningen. Teman som uttrycktes var självvärdering av individuell utveckling och förändrade strategier för handledning. Behov av kollegiala diskussioner om begreppet forskningsanknytning lyftes fram och möjligheter att kombinera forskning och undervisning i sitt lektorat samt att engagera studenter i pågående forskningsprojekt.

INLEDNING

Forskningsanknuten utbildning är ett mångfacetterat begrepp och relationen mellan forskning och utbildning är en ständigt aktuell fråga. Det finns en uttalad kritik om att det förekommer brister avseende forskningsanknytning i lärarutbildningen (Bergöö, 2009; Buskqvist & Molin, 2012; Thavenius, 2011). Vilken forskning som är av relevans och hur den ska användas i utbildningen är alltså under diskussion. I föreliggande artikel redovisas en undersökning med målgruppen disputerade handledare och examinatorer i ämnesdidaktik inom lärarutbildningens examensarbeten.

Nationella och internationella vetenskapliga publikationer behandlar problematiken om kopplingen mellan forskning och undervisning generellt i lärarutbildningen (t.ex. Robertson & Bond, 2001; Robertson & Blackler, 2006). Ett flertal studier visar att universitetsläraryrollen är under förändring

och tenderar till att omfatta ett flertal olika roller (Geschwind, 2008; Henkel, 2004). Disputerade lärare inom akademien vill både forska och undervisa, vilket kan vara svårt att kombinera.

Syfte och forskningsfrågor

Syftet med artikeln är att belysa vad det betyder att förvalta högre akademisk kompetens inom lärarutbildning, såväl på individ- som institutionsnivå. I studien undersöks vad nyligen disputerade lärarutbildare anser om sin handledarkompetens gällande att stödja lärarstudenterna i genomförandet av utbildningens examensarbete.

Forskningsfrågan med underfrågor lyder:

- Vad betyder det att förvalta högre akademisk kompetens inom lärarutbildningen såväl på individnivå som på institutionsnivå?
- Vilka delar i forskarutbildningen anser de forskande lärarutbildarna vara centrala och kvalitetshöjande i samband med uppgiften som handledare och examinatorer vid examensarbetena?
- Vad anser de forskande lärarutbildarna att det innebär att förvalta högre akademisk kompetens?
- På vilket sätt anser de forskande lärarutbildarna att forskningsanknuten utbildning förverkligas i organisationen och vilka möjligheter och hinder kan uppmärksammas?

BAKGRUND OCH TIDIGARE FORSKNING

Den primära uppgiften för universiteten har historiskt sett varit undervisning (Hattie & Marsh, 1996). Historien om ämneslärares utbildning vittnar om att avståndet mellan skolornas undervisning och universitetets forskning och utbildning blev allt större under 1900-talet (Lindberg, 2002). Universitetens institutioner svarade för ämnesutbildning baserad på en forskning som inte alltid var direkt kopplad till undervisningen i skolorna. Lärarhögskolorna försågs med egna forskningsresurser men då enbart inom ämnet pedagogik som blev en självständig och mer eller mindre avskild del av lärarutbildningen. Med den didaktiska vändning med framväxten av ämnesdidaktiska inriktningar som pågick under 1980-talet skulle klyftan mellan teori och praktik överbryggas (Schwarz, 1981). Linnér (2004) lyfter samtidigt problematiken om lärarstudenternas möjligheter att i sin lärarutbildning förbereda sig vetenskapligt inför examensarbetet. Bland lärarutbildare förekommer

uppfattningen att forskningsanknytningen är en alltför omfattande uppgift för lärarstudenterna att kvalitetsmässigt uppnå på alla nivåer i grundutbildningen (Bergöö, 2009; Buskqvist & Molin, 2011; Björklund, 1991; Säljö & Södling, 2006).

Forskningsanknuten utbildning

Forskningsanknuten utbildning har fått större aktualitet under den senaste tiden genom de nya högskolornas ambitioner att nå universitetsstatus, införandet av kortare yrkesinriktade examina, det ökade intresset för allmän vetenskaplig bildning samt de nationella utvärderingarna av utbildningens kvalitet (Högskoleverket, 2008).

En definitiv definition av begreppet forskningsanknytning har aldrig preciserats officiellt men används oftast i betydelsen utbildning meddelad av vetenskapligt kvalificerade lärare och med ett vetenskapligt grundat innehåll (Abrahamsson, 1977; Kim, 2002).

En allmän uppfattning är att forskarutbildade lärare och aktiv forskningsverksamhet är avgörande för utbildning på vetenskaplig grund (Bergöö, 2009; Björklund, 1991; Säljö & Södling, 2006). Forskningsanknytning handlar ofta om kunskap förmedlad av lärare med vetenskaplig kompetens och egen forskningserfarenhet (Abrahamsson, 1977; Buskqvist & Molin, 2011). I danskt utbildningssystem finns flera nivåer av forskningsanknytning definierade utifrån lärarnas kompetens och delaktighet i forskningen. Studenterna undervisas exempelvis av forskande lärare utifrån lärarens eget forskningsområde eller inom annat forskningsområde. En annan nivå består i att forskarna inte direkt undervisar, men har ansvar för koordinering och tillsyn av undervisningen (Evalueringcenteret, 1998). Det är inte möjligt att säkerställa en generell forskningsanknuten utbildning när enbart kvantitativa uppskattningar av tillgången på forskarutbildad personal utgör underlag för att anställa disputerade lärare (Wikhall, 2002). Samhällsdebattens ökade fokus på vetenskap och forskning kan kopplas till en förändrad syn på kunskap och lärande som betonar vikten av ett vetenskapligt förhållningssätt (Hameyer, 2003).

Då den svenska lärarutbildningen blev akademisk 1977 ställdes högre krav på att lärarutbildningen skulle baseras på vetenskap och tydligt anknytas till forskning (SFS 1992:1434). Kraven på vetenskaplighet betonades ytterligare i *En förnyad lärarutbildning*, som genomfördes år 2000 (Regeringsproposition 1999/2000:135), liksom i förslaget till förändring av lärarutbildningen 2008, *En hållbar lärarutbildning* (SOU 2008:109), och i regeringens proposition 2010 *Bäst i klassen – en ny lärarutbildning* (Regeringsproposition 2009/10:89).

Vad innebär då vetenskaplig grund och forskning i lärarutbildningen? Högskolelagens begrepp ”vetenskaplig grund” har delvis fått olika innehåll i

olika genomgångar (Björklund, 1991; Wikhall, 2002; Högskoleverket 2008; Bergöö, 2009), men sammantaget har begreppet beskrivits utifrån tre olika inriktningar:

- läraryrriktning
- innehållsriktning
- individriktning

Med läraryrriktning avses kompetens och akademisk befattning hos undervisande lärare. Innehållsriktning gäller användningen av de senaste forskningsresultaten inom ämnet samt undervisningsformer. Vetenskaplig grund innebär för innehållsriktning att undervisningsmaterial och arbetsätt utgår från aktuella forskningsresultat och vetenskaplig grund i individriktning innebär att lärarstudenter efter avslutad utbildning har utvecklat ett vetenskapligt förhållningssätt till kunskap och lärande. Individriktning handlar om studenternas förhållningssätt, det vill säga de färdigheter och förmågor som studenterna förväntas ha utvecklat när de avslutar sin utbildning (Forsberg, 2008). Det innebär..

...att kritiskt hantera information och kunna forma den till kunskap, dvs. kunna förstå vad som är rimligt, logiskt och sannolikt, kunna skilja mellan samband och orsak/verkan, kunna söka i databaser och själv inhämta information (SOU 2008:109, s. 376).

Den decentraliserade och målstyrda skolan ställer emellertid krav på lärarnas självständiga utveckling av skolan och behovet av fördjupade kunskaper och förmågan att kunna reflektera över den egna verksamheten är därför oerhört viktigt och nödvändigt (Geschwind, 2008; Thavenius, 2011). Begreppet forskning kan uppfattas på olika sätt inom lärarkåren och det är viktigt att slå fast om det talas om forskning som process eller forskning som resultatet av en process. Det kan ha en avgörande betydelse för möjligheterna att tillämpa forskning i sitt lärararbete.

Få kvalitativa studier har genomförts avseende *lärares egen erfarenhet* om sambandet mellan undervisning och forskning. En fenomenografisk intervjustudie med undersökningsgruppen akademisk personal visar en påtaglig variation mellan akademikers erfarenheter och syn på förhållandet mellan forskning och undervisning (Robertson & Bond, 2001). För vissa är forskning och undervisning ömsesidigt förenliga aktiviteter medan andra påtalar att det inte alls förekommer något samband mellan forskning och undervisning. Det förekommer ett flertal variationer av vad definitionen och innebörden av

forskningsanknytning är, samtidigt som det gemensamma ställningstagandet är vikten av att finna tillfällen då forskning och undervisning möts i organisationen, vilket följande citat också vittnar om.

The issues are layered and complex. Relatedly, there is no single teaching-research relationship, there are many relationships. Indeed, perhaps we overstate or distort these relationships by referring to á' or 'the' teaching-research nexus. There are also issues we don't know, or have as yet to research (Jenkins, 2004, sid. 30).

Simons och Elen (2007) understryker att universitet och lärosäten inte bara är skolor. I syfte att förstå ambivalensen som framstår avseende forskning- och undervisningsnexus kan ett par olika kännetecken tillskrivas området. De redogör för dels en funktionell syn, *functional approach*, där forskningen dels anses utgöra ett verktyg i lärandemiljön med syfte att utveckla kompetenser och dels en idealistisk syn, *idealistic approach*, som lyfter fram forskning som en process för upplysning och som förstår akademisk utbildning som del av forskningen. Samhället förväntar sig anställningsbara studenter som genomgått högre utbildning (Barnett, 2000; Brew, 2003). Forskningen anses vara en "konstruktion av kunskap" och en metod för att kunna undervisa är helt enkelt att "lära sig genom att forska" (Huber, 2003). I den idealistiska utgångspunktens särdrag är reflektionen av universitetens roll den ursprungliga idén. I början av 1800-talet etablerade Wilhelm von Humboldt en princip om ett nära samband mellan forskning, undervisning och studier inom universiteten (Clark, 1991; Humboldt, 1810).

Möjliga samband mellan forskning och undervisning

Forskning om forskningsanknytning inom utbildningsväsendet har utvecklats från att inledningsvis huvudsakligen omfatta kvantitativa metoder där korrelationen mellan tid för forskning och kvantiteten av forskningspublikationer samt tid avsatt för undervisning och elevernas utvärderingsresultat varit temat till att kvalitativa forskningsmetoder blivit allt mer vanliga (Säljö & Södling, 2006).

Mängden forskningstid brukar korrelera med fler publikationer och mer forskning med högre kvalitet, men det är inget som säger att det skulle resultera i högre kvalitet på undervisning om undervisningstidens omfattning är större (Hattie & Marsh, 1996). Hattie och Marsh (1996) redovisar 58 studier relaterade till *research and education* och har kommit fram till att sambandet är så gott som obefintligt. Sambanden mellan forskning och undervisning är oerhört komplexa och för att utforska det vidare har kvalitativa studier med forskare och universitetslärare i intervjuer och fokusgruppsintervjuer ägt rum.

Det som åsidosatts med de kvantitativa studierna är att forsknings- och undervisningsaktiviteter i stort sett hållits åtskilda från varandra. För att kunna få trovärdiga svar på frågor om sambanden mellan forskning och undervisning krävs därför andra metoder (Jenkins, 2004). Senare forskning inkluderar även gruppen studenter som fokusgrupp. Hur synlig är forskningen som bedrivs för dem?

Jag tror nog att lärarutbildningen är noga med att det ska finnas vetenskaplig anknytning, men studenterna kan nog inte alltid se det. (Studentutsaga från Persson & Sollerhed, 2011, sid. 18).

Robertson och Blackler (2006) lyfter fram att forskningens funktion, dvs. tillämpning och innebörd, behöver bli mer explicit och synlig för alla studenter. Skillnaderna är påtagliga om man t.ex. jämför studenter inom disciplinen medicin med andra utbildningar. Robertson och Blackler (2006) beskriver möjligheter för forskning och undervisning att kunna närma sig varandra. Vid inskolning av nya studenter kan en undervisningsmodell och en process i ett annorlunda sätt att tänka komma till stånd. En mer undersökande pedagogik blir då utgångspunkten i lärandeprocessen i forskningsprojektet.

Neumann (1994) presenterar en studie som handlar om vilken kunskap studenter har om forskande lärares forskning. Studenter som får ta del av sina lärares forskning ges också möjligheten att komma närmare forskningen och skaffa sig en idé om vad det är som driver forskarna i sin uppgift. Studentperspektivet undersöks också i t.ex. Robertson och Blacklers forskning där 34 studenters erfarenheter av forskning i utbildningen beskrivs (Robertson & Blackler, 2006). Resultat visar på tydliga skillnader mellan olika discipliner såsom engelska, geografi och fysik i relation till personlighet och intresse att ta till sig och observera sambandet mellan forskning och undervisning.

Universitetsläraryrollen

Forskningsanknytning hänger tätt ihop med lärarnas arbetsvillkor gällande vem som ska göra vad och vad innebörden av forskning kan vara. Durning och Jenkins (2005) har genom fokusgruppsintervjuer undersökt hur brittiska lärarutbildare, som bedriver skolforskning, föreställer sig relationen mellan forskning och undervisning och vad det är för institutionella faktorer som utgör hot i att etablera en utveckling mellan forskning och undervisning i högre utbildning. Forskning är nödvändig för att kunna ta till sig läroplansteoretiska aspekter och tillämpningar samt pedagogiska förbättringar inom verksamheten. Lärarna ifrågasätter spetsforskningens funktion och relevans. Däremot betonas hög kvalitet på forskning när det gäller att bedriva och examinera master-, magister-, licentiat- och doktorsutbildning. Resultaten visar också på hur viktigt det

är att institutionen stöttar och uppmuntrar kopplingen mellan forskning och undervisning (Durning & Jenkins, 2005). Universitetslärares personlighet är en annan faktor som har stor betydelse i sammanhanget. Flertalet lärarutbildare eftersträvar samarbete med kollegor och omgivande samhälle medan andra förefaller vara ensamvargar i sin yrkesroll. Även yttre faktorer på arbetsplatsen spelar in som t.ex. belöningsystem i samband med befordran och publicerade vetenskapliga artiklar (Goldfarb & Henrekson, 2003).

Sammanfattningsvis är syftet med studien att undersöka nyligen disputerade lärarutbildares syn på forskningsanknytning i lärarutbildningen. Fokus utgörs av vilka faktorer de efter sin egen forskarutbildning anser sig förvärvat inför uppgiften att handleda studenterna i skrivandet av examensarbeten.

METOD OCH GENOMFÖRANDE

För att besvara undersökningens kvalitativa frågeställningar användes intervjuer som datainsamlingsmetod. De kvalitativt formulerade forskningsfrågorna avgjorde valet av metod (Denscombe, 2014). Intervjuaren intar en flexibel roll när det gäller frågornas ordningsföljd och ger respondenten utrymme att vidareutveckla sina resonemang och synpunkter (Denscombe, 2014; Kvale, 1997). Utgångspunkten för intervjuerna med de disputerade lärarutbildarna var först och främst hur begreppet forskningsanknytning, *research-teaching nexus*, behandlats i pedagogisk forskning de senaste 20-30 åren. Åtta disputerade lärarutbildare i åldersspannet 35-67 år, som genomgått sin forskarutbildning senaste åtta åren, intervjuades och samtalen spelades in på diktafon. Valet av respondenterna gjordes utifrån ett subjektivt urval eftersom det fanns kännedom om att de tillfrågade var relativt nydisputerade och att de ur undersökningstemat sannolikt skulle ha möjlighet att ge information genom deltagande i semistrukturerade intervjuer (Denscombe, 2009). Det empiriska materialet samlades in vid ett lärosäte i södra Sverige och innehåller intervjuvar från en manlig och sju kvinnliga disputerade lärarutbildare. Vid förfrågan om möjligheten att ställa upp för intervju presenterades innehållet som handlade om hur respondenterna kopplar samman förvärvat kompetens efter genomgången forskarutbildning till rollen att handleda examensarbeten i lärarutbildningen. Intervjufrågorna handlade därför om vilka delar av forskarutbildningen de anser varit centrala i samband med uppgiften att handleda lärarstudenter i examensarbetet och vidare hur de ser på sin roll som handledare respektive examinator i sammanhanget. I intervjuerna samtalades det också om vilken roll de anser att nydisputerade lärarutbildare får möjlighet att axla inom lärosätet och hur forskningskompetensen förvaltas och används i grundutbildning och forskning vid lärosätet.

Intervjufrågorna inriktade sig också på vilken betydelse olika kurser inom genomgången forskarutbildning haft och vad processen att skriva en doktorsavhandling bidragit med. Vilka handledningsstrategier som användes före och efter doktorsstudierna ventilerades liksom vilken information de idag anser är mest betydelsefull att förmedla till studenterna vid det första handledningstillfället. Detta föll sig naturligt eftersom samtliga respondenter hade erfarenhet av att handleda examensarbeten inom lärarutbildningen före såväl som efter sin forskarutbildning. Intervjuerna ägde rum i ostörd miljö, i grupprum, och varade mellan 30 minuter och 40 minuter och transkriberades direkt efter respektive intervjutillfälle.

Nedan följer en tabell över respondenterna med fingerade namn i enlighet med hur de används i resultatdelen.

Tabell 1. Tabell över respondenternas fingerade namn.

Nummer	Respondentens fingerade namn
1	Lina
2	Gudrun
3	Stina
4	Pia
5	Louise
6	Helen
7	Ingegerd
8	Sören

Etiskt förhållningssätt

Samtliga deltagare i studien informerades om undersökningen liksom att deltagande i studien var helt frivilligt, och att de fick avbryta deltagandet närhelst de ville enligt Vetenskapsrådets regler. De forskningsetiska råd som har betydelse för denna studie är öppenhet, rätten till anonymitet samt den etiska regeln att forskningen inte får skada någon enskild person eller grupp (Vetenskapsrådet, 2009). Frågorna i intervjuerna utformades så att de inte skulle uppfattas som obehagliga eller känsliga. Intervjuerna spelades in på diktafon och transkriberades före analysen. Allt insamlat material var helt avidentifierat före registreringen på dator.

Bearbetning av insamlad empiri

Efter att intervjuerna transkriberats kategoriserades intervjuutsagorna i tre olika teman, vilka togs fram genom innehållsanalys (Denscombe, 2014). De olika kategorierna konstruerades utifrån genomläsning av transkripten. Innehållsanalysen byggde på att söka efter teman-ledtrådar (Bodgan & Taylor, 1998; Denscombe, 2014). Inledningsvis lästes hela materialet igenom. Analysprocessen fokuserade på att utifrån studiens forskningsfrågor leta efter och plocka fram intressanta och relevanta begrepp, samband och mönster i respondenternas utsagor (Denscombe, 2014). När de olika temana skulle kristalliseras ut ställdes frågor som t.ex. Vad handlar detta om? Vad sticker ut? med syftet att ringa in helhet och delar gällande nydisputerades lärares upplevelser, tankar och förhållningssätt till akademisk kompetens i lärarutbildningen. Utifrån studiens empiri, i form av intervjuer, tillsammans med tidigare forskning sammanfattades och formulerades sedan begrepp, samband och mönster enligt kategorierna:

- Självvärdering av individuell utveckling genom forskarutbildning i rollen som handledare och examinator
- Respondenternas beskrivning av förändringar av strategier vid handledning av examensarbeten efter genomgången forskarutbildning
- Respondenternas syn på sin roll i lärarutbildningen efter genomgången forskarutbildning

Giltighet och tillförlitlighet

Intervjufrågorna testades som en pilotundersökning på tre forskare inom lärarutbildningen som disputerade för 8, 10 respektive 11 år sedan. Intervjufrågorna omformulerades inte i någon större utsträckning efter pilotundersökningens genomförande, vilket pekar på en god tillförlitlighet av mätinstrumentet, dvs. intervjufrågorna. Medbedömare i forskarkollegiet användes för att pröva och verifiera kategoriseringarna vilket gjordes med 95 procents samstämmighet. Tillvägagångssättet har beskrivits så utförligt som möjligt för att säkerställa studiens reliabilitet.

RESULTAT

I resultatredovisningen som följer redovisas ovanstående beskrivna kategorier varvade med respondenternas utsagor. Som avslutning ges en beskrivning av respondenternas syn på begreppet forskningsanknytning i lärarutbildningen.

Självvärdering av individuell utveckling genom forskarutbildning i rollen som handledare och examinator

I föreliggande undersökning var informanternas gemensamma uppfattning att forskarutbildningen markant bidragit till ett ökat självförtroende avseende den vetenskapliga kompetensen. Det gällde såväl på det didaktiska området som på det ämnesfördjupande området.

Jag har blivit säkrare i min handledarroll. [Lina, 1]

Jag har utvecklat min förmåga att lyfta blicken, dvs. inte bara befinna mig här och nu utan fått ett metaperspektiv. [Gudrun, 2]

Möjligheten att få tid att läsa in sig på ett specialområde och delta i seminarier och workshops var enligt samtliga informanter också oerhört betydelsefullt. Informanterna uttryckte att de upplevt doktorandtiden som tidspressad med forskarutbildningskurser varvat med att genomföra sin avhandlingsstudie. Dock ansågs det vara en naturlig gång eftersom möjligheten till en längre skrivprocess ansågs ha tillfört oerhört mycket för att stärka den vetenskapliga kompetensen hos respondenterna.

Störst behållning gav min egen produktion av papers och skrivandet av avhandlingen. Externa granskares kommentarer i samband med konferensbidrag och artiklar har bidragit mycket för min egen utveckling beträffande mitt vetenskapliga skrivande. [Pia, 4]

Samtliga informanter betonade att det framför allt var avhandlingsskrivandet som bidragit till den höjda kompetensen och det stärkta självförtroendet samtidigt som det uttrycktes att deltagandet i olika forskningsmiljöer varit oerhört lärorikt. Erfarenheten av att både agera som respondent och opponent till varandras forskningsutkast har varit en utvecklande process. En utveckling gällande egen kompetens när det handlar om att ge studenterna kommentarer på sina texter har enligt de tillfrågade skett.

Jag lärde mig att uppmärksamma texternas betydelse och har genom forskarutbildningen fått vetenskaplig träning genom att läsa och kommentera andras texter. [Gudrun, 2]

En av informanterna uttryckte tiden som doktorand som en ”lyxig” tillvaro eftersom en professor vid flera tillfällen undervisade endast 4-5 doktorander i workshops och seminarier av olika slag. En av respondenterna menade att forskningsmiljöns alltför stora bredd varit till nackdel eftersom andra forskningsområden upptagit för stort fokus från det egna forskningsintresset.

Överlag är det dock det egna skrivandet samt kurskamraters och granskares kommentarer på producerade texter som varit särskilt givande när det gällde förstärkning av kompetensen under forskarutbildningen. De vetenskapliga konferenserna har också stärkt ett vetenskapligt förhållningssätt, med kritiskt förhållningssätt och metarefleksion som några resultat.

Jag har nu en klarare bild av vad forskning avseende lärandeteorier innebär. Jag förstår också vikten av problemformuleringens ställning i en C-uppsats. [Lina, 1]

Fördjupning av vetenskaplig litteratur inom ett avgränsat område, i kombination med ovanstående, har upplevts som oerhört positivt i den individuella utvecklingen av yrkesrollen.

Respondenternas beskrivning av förändringar av strategier vid handledning av examensarbeten efter genomgången forskarutbildning

En ödmjukhet inför vetenskapen har utvecklats under doktorandstudierna vilket avspeglat sig i handledarsituationen. Ett viktigt förhållningssätt har varit att hålla fokus på för vems skull ett examensarbete eller ett annat vetenskapligt arbete skrivs. Informanterna uttryckte att ett flertal studenter inte förstått att deras examensarbete kan vara ett första led i deras forskarkarriär. Två av informanterna uttryckte särskilt detta och berättade att studenterna borde få möjlighet att involveras i pågående forskningsprojekt. Erfarenheten var att det inte görs på grund av tidsbrist och brist på förankring i organisationen.

Något flera av de disputerade lärarutbildarna tagit med sig från sin doktorandtid var att imitera sin handledare. Informanterna beskrev att strävan med handledningstillfällena är att det ska kännas som ett lyft för studenterna, även om nya utmaningar ständigt dyker upp. Vanligtvis inleds handledningen med att försöka få studenterna intresserade genom att ge dem möjlighet att välja ett undersökningsområde som de verkligen har intresse för. Ambitionen de lyfte fram var att ge studenterna signalen ”Det här ska bli roligt” vid första handledarträffen. Grupphandledning har enligt informanterna haft positiv inverkan i bemärkelsen att andra studenter involveras i olika uppsatsprojekt.

Grupphandledning är något nytt som jag kom i kontakt med i en högskolepedagogisk kurs och som jag ser som en god metod i samband med uppsatshandledningen. [Lina, 1]

Respondenterna uttryckte vikten av att tillsammans med studenterna upprätta rimliga tidplaner för arbetet, och att uppmana studenterna att göra sitt bästa.

Efter forskarutbildningen förstår jag än mer vikten av att studenten direkt ska upprätta en arbetsplan och tidplan när de påbörjar sitt examensarbete. Det är viktigt att de ser att det förväntas av dem att beta av bit för bit. [Stina, 3]

Vid första handledningstillfället försöker informanterna att göra studenterna nyfikna på ett område, som kan bli föremål för studentuppsatsen. Etiska riktlinjer påstod en respondent lägga extra stark vikt vid samt att låta studenterna få berätta hur de vill att handledaren ska vägleda dem.

Etikkursen i forskarutbildningen gjorde starkt intryck på mig. En nära anhörig som deltog i en forskningsstudie för läkemedel rycktes bort samtidigt som jag gick kursen. Därför har jag själv blivit oerhört petig när det gäller forskningsetiken i arbetet med studenterna. [Louise, 5].

De får även berätta vilken hjälp de anser sig behöva och hur de önskar sig vilja bli coachade. Även ambitionsnivån frågas det efter. Att de har stora möjligheter att ”chefa” över sitt arbete signaleras också till studenterna.

Mitt jobb är att hjälpa dem vidare i processen och i det vägskalet de står inför. Jag har nödvändigtvis inte svaren till dem. De ska flyga vidare och jag sätter press på dem under och efter handledningstillfället. [Louise, 5].

Studenterna uppmanas att omgående starta med sin undersökning med koppling till problemformuleringen och syftet med undersökningen och komma igång samt bestämma om en kvantitativ eller kvalitativ undersökning är mest lämplig att genomföra. Därefter konstrueras intervjufrågor eller enkätfrågor. Respondenterna uttryckte att de efter doktorandstudierna vågar låta studenterna undersöka områden de själva inte tidigare beforskat eller är helt pålästa inom. Skrivprocessen är viktig och bland de första råden till studenterna ligger i att förmå dem att börja skriva, om så ”huller om buller”.

De måste snabbt komma fram till vad de vill undersöka och formulera en frågeställning. Jag säger till studenterna vid det första handledningstillfället att de måste starta skrivandet om det så är huller om buller. Strukturen får komma i andra hand. [Helen, 6]

När det handlar om undervisning och handledning rörande vetenskaplig metod framhålls det att studenterna erbjuds många frihetsgrader gällande att angripa undersökningens problemformulering.

Jag låter dem härja ganska fritt, det vill säga pröva olika teoretiska och metodiska utgångspunkter. Jag känner en större säkerhet nu att kunna ”släppa” dem mer fritt. Jag behöver inte inledningsvis ha gått igenom precis det perspektiv de väljer. [Pia, 4]

Val av litteratur och hur den används anses också vara viktigt.

För progressionens skull vore det kvalitetssäkrande att använda mer vetenskaplig litteratur i samtliga kurser och ha möjligheten att återkomma till den och göra en fördjupning under skrivandet av examensarbetet. [Sören, 8]

För respondenterna verkade det kännas värdefullt att kunna hänvisa till sitt eget avhandlingsarbete i samband med studenternas handledning.

Att man även delar med sig av sina erfarenheter som har med sitt liv som doktorand att göra känner jag kan ge ökad motivation till studenterna. Det kan även fungera som en ingång till högre motivation att bjuda in studenterna i sina egna pågående forskningsprojekt. [Sören, 8]

Disputerades syn på sin roll i lärarutbildningen efter genomgången forskarutbildning

Kvalitetsaspekten lyftes fram hos respondenterna. Det uttrycktes av samtliga att det borde finnas en gemensam grupp, bestående av disputerade såväl som icke-disputerade lärare, som kontinuerligt har i uppgift att diskutera bedömnings- och betygskriterierna som hör till lärarutbildningens examensarbeten. Det föreföll enligt informanterna som att handledare och examinatorer i flera fall har olika syn på kriterierna samtidigt som samtliga uttrycker att ansvaret för en sådan uppgift bör läggas på en disputerad lärare eller en grupp av disputerade lärare. Examensarbetet läggs fram inom det breda forskningsområdet utbildningsvetenskap och en problematik beskrevs vara fältets olika traditioner (t.ex. matematikdidaktik, språkdidaktik, naturvetenskapernas didaktik och didaktik inom de estetiska ämnena) vilket förvirrar såväl studenter som handledare och examinatorer. Eftersom det krävs att examinerande lärare är disputerad förekommer det att t.ex. en uppsats inom det musikdidaktiska forskningsområdet examineras av t.ex. en matematikdidaktiker.

En kommentar från en av informanterna var:

Det har under de senare åren vuxit fram en annorlunda kultur än tidigare på lärosätet. Lektorerna har kanske börjat sätta sig på sina höga hästar.

En pedagogkultur som jag tidigare träffat på vid andra lärosäten skymtar fram även på det här lärosätet idag. Det finns en risk att studenterna kommer i kläm p.g.a. det maktspel som utövas sinsemellan lektorer, docenter och professorer. [Helen, 6]

Det vittnades också om att de hamnat i konflikter avseende olika examinatorsuppdrag i samband med både examensarbeten och i kurser där de känt att deras akademiska kompetens inte räckt till eller legat utanför deras egen disciplin. Myndighetsutövning tillsammans med studenternas rättssäkerhet har gjort att vissa av informanterna nekat att genomföra denna av ledningen ålagda arbetsuppgift.

Chefer menar att disputerade även ska kunna handleda uppsatser som tillhör andra discipliner inom framför allt lärarutbildningen. Alla säger inte nej till detta utan vill vara arbetsgivaren till lags. Jag ifrågasätter detta eftersom rättssäkerheten för studenterna då sätts i fara. [Sören, 8]

Respondenterna i studien ansåg att det också behöver säkerställas att studenterna i den tidigare delen av utbildningen möter samtliga förberedande moment som finns med i samband med att skriva mindre omfattande vetenskapliga arbeten. En fokusering på metodologi varvat med att fördjupning avseende teoridelen, analysdelen och diskussionsdelen, skulle kunna höja kvaliteten i studenternas utbildning. Disputerade lärarutbildares kompetens skulle i det sammanhanget kunna tas tillvara i större omfattning.

Vad examinatorer ska göra i olika kurser är oklart i dagsläget! Det eftersträvas att samtliga examinatorer i lärarutbildningen är disputerade. I min roll som universitetslektor hade jag önskat att studenterna var mer förberedda inför examensarbetet. Dessvärre faller uppgifter såsom kortare inlämningsuppgifter i tidiga kurser ofta platt eftersom man inte kommer längre än till teoridelen. Det ges inte kortare uppgifter där det fokuseras på de metodiska och analytiska delarna. [Helen, 6]

Forskningsanknuten högre utbildning skulle kunna ske genom att stödja studenterna med att utveckla kunskaper, färdigheter och förmågor när det gäller litteraturval i en strategisk progression utbildningen igenom. Respondenterna såg sig kunna analysera kursutvärderingar i dialog med programansvariga som utgångspunkt för ett medvetet förbättrat utvecklings- och kvalitetsarbete genom att framlägga förslag.

Språkutvecklingen lyfts också fram avseende examensarbetena i lärarutbildningen:

Plågsamt språk, dålig svenska är brister genom de olika uppsatserna
Louise, 5]

En annan informant menade att...

Vi får de studenter på C-nivå som vi gör dem till. [Ingegerd, 7]

... och uttryckte liknande idéer om hur en progression i lärarutbildningen är av största vikt och att disputerade lärare och forskare borde få mer inflytande att utforma denna.

I kurser som studenterna genomfört tidigare under utbildningen ansåg informanterna att disputerad personal inte använts fullt ut när det t.ex. gällt utveckling och kvalitetsgranskning av kurserna.

Trodde att man som lektor skulle vara mer med i arbetet med kursutvecklingar, skriva kursplaner och vara med i kvalitetssäkringsarbetet.
[Ingegerd, 7]

Den kompetens som inte alltid tillvaratas är t.ex. förslag på relevant vetenskaplig litteratur till kurserna på grundläggande nivå och arbetsmetoder att genomföra kurserna med. Informanterna signalerade även att *second opinion* borde göras i fler fall, för kvalitetssäkringens skull.Handledaren borde tillsammans bedöma arbetena i samarbete med examinatorn. Det föreligger en risk att examinatorn tvingas agera handledare på grund av bristen på disputerad personal.

Kvaliteten på handledarkompetensen förefaller vara blandad vid lärosätet och som examinator kan man ibland fråga sig om ingen läst studentens uppsats under handledningsprocessen. Det vanliga är att diskussionen och slutsatserna som dras inte hänger samman med den inledande problemformuleringen och metodavsnittet. I sådana lägen kan man i examinator-rollen tvingas ta på sig en handledarroll gentemot studenterna. [Louise,5]

Vidare poängterades att det ibland inkommer fantastiska arbeten som håller god kvalitet, men det förekommer alltför mycket av traditionella teorier.

En tydlig utveckling och progression borde man kunna se med fler än Piagets och Vygotskijs teorier som utgångspunkt. I examensarbetet borde ett mer utvecklat förhållningssätt förekomma med fokus på hur forskare talar om respektive forskningsområde idag, t.ex. inom det transdisciplinära fältet. [Ingegerd, 7]

Forskningsanknuten högre utbildning

Ett resultat som också framkom var att forskningsanknytning inte är ett begrepp som respondenterna spontant lägger i sin mun, men utifrån intervjuerna och de teman som kategoriserats görs följande resonemang. Vad som bör läggas i begreppet forskningsanknytning föreföll vara att de aktuella pedagogiska och ämnesdidaktiska forskningsrönen inkluderas i hela lärarutbildningen. Gemensamt i utsagorna är att lärarstudenterna huvudsakligen kommer i kontakt med den didaktiska forskningen i form av vetenskaplig litteratur under utbildningens senare del. Ett hinder som uttrycktes i samband med att arbeta med utveckling av forskningsanknytning i lärarutbildningen var att begreppet är komplicerat och att det saknas en djupare diskussion mellan kollegor såväl som med lärarutbildningens ledning om förhållningssätt till begreppet.

Vi som lärarutbildare måste bli tydligare i att kommunicera de moment som är av forskningsanknuten karaktär utbildningens igenom. Det gäller både kommunikationen med studenterna och kollegor emellan. [Sören, 8]

Respondenterna pekade på att det finns en påtaglig konflikt mellan vad ledningen menar att lektorerna förväntas utföra i verksamheten och den 40 timmars arbetsvecka som finns till förfogande. Mest tidsstressande anser den disputerade personalen publicerandet av vetenskapliga artiklar vara. Ofta kommer detta i andra hand eftersom andra uppgifter i verksamheten anses vara viktigare att prioritera för stunden.

Den numera individuella karriären som premieras är olycklig för utbildning och studenter. Vårt arbete bygger på hård konkurrens oss emellan vilket kan leda till att studenter också kan komma i kläm vid examination. Kvalitetshöjning skulle i större utsträckning kunna ske om vi inom kollegiet var mer lojala mot varandra och stöttade varandra. Lektorer får idag dubbla budskap av ledningen. Vi åläggs att medverka till att höja kvaliteten på utbildningen, vilket hör ihop med kvalitetsutvärderingar som genomförs av Högskoleverket gällande examensrättigheter för lärarutbildningarna. Samtidigt har vi piskan på oss att producera för publicering för att kunna ansöka om individuell befordran. [Ingegerd, 7]

Samtliga respondenter uppgav att uppdelningen mellan forskning och undervisning är rimlig men sättet att tidsplanera den gör det omöjligt att fullt ut kunna fullgöra uppgiften som handlar om forskning. Ofta är det inte möjligt att planera för sammanhängande tid för forskning i tjänsten. En

större delaktighet i att leda utredningsarbeten och att involveras i att söka utvecklingsmedel efterlystes också. Respondenterna såg stora möjligheter att genom en sådan uttalad strategi kunna involvera kollegor och studenter i olika forsknings- och utvecklingsprojekt, kopplat till skolor i närområdet, för att stärka kvaliteten i lärarutbildningen på flera olika plan.

DISKUSSION

Forskarutbildningens bidrag till höjd kompetens i handledarrollen

Respondenterna signalerade att de numera känner sig säkrare och mer förberedda på uppdraget som handledare efter genomgången forskarutbildning. Det bidrar i sin tur till att de vågar låta studenterna undersöka områden som inte direkt anknyter till det forskningsområde handledaren ägnar sig åt. De har nu även modet att låta studenterna testa olika metoder i sin undersökning och de känner en beredskap att i ett tidigt stadium ställa frågor till studenterna som kan vägleda dem till att göra val som gör att processen för examensarbetet blir mer tydlig än tidigare. Det kan jämföras med den danska modellen i högre utbildning där det förväntas att en forskare undervisar och leder studenter i forskningsämnen som inte nödvändigtvis tillhör forskarens eget (Buskqvist & Molin, 2011; Evalueringscenteret, 1998). Neumann (1994) skriver däremot att avsikten är att introducera studenterna i de disputerade lärarnas egen forskning och involveras i befintliga forskningsprojekt. Ur kvalitetssynpunkt vore det lämpligt att i större utsträckning bygga vidare på befintliga forskningsprojekt och samtidigt finns det möjligheter att öppna upp för fler kontakter med omgivande samhälle och än mer fördjupande forskning som kan komma både forskarkollegor och studenter till del.

Respondenterna berättade att de i och med en ökad mängd publikationer från sin sida och möjlighet att bedriva forskning i större utsträckning bidragit till ökad kvalitet i den högre utbildningen. Hattie och Marsh (1996) skriver dock att sambandet mellan ökad publicering och ökad kvalitet på undervisningen och den forskningsanknutna utbildningen inte är självklart eftersom frågan om kvalitet är än mer komplex.

Undervisningsstrategier i samband med handledning av examensarbeten

Respondenterna uttryckte att de gärna vill dela med sig av sitt eget avhandlingsarbete och egen forskning till studenterna. Detta är något som Neumann (1994) tar upp i samband med studenternas möjligheter att komma närmare sina lärares forskning och få en inblick i de arbetsuppgifter som

forskning medför liksom lärarens och forskargruppens engagemang och syn på forskningsuppgiften.

Hur öppen man är för handledaruppdrag har också, enligt respondenternas utsagor, med personlighet och intresse att göra. Respondenterna förklarade att de är nyfikna och intresserade av studenternas val av ämnesområden och problemformuleringar vilket överensstämmer med såväl Robertson och Blackler (2006) och Durning och Jenkins (2005) resonemang om att engagemanget gentemot studenterna är a och o liksom behovet av att ge studenterna stöttning i skrivprocessen. Målet som respondenterna i studien förmedlade ligger i linje med Robertson och Blacklers (2006) tankar om hur forskning och undervisning har möjlighet att närma sig varandra både avseende motivation och delaktighet i den forskning som redan bedrivs vid lärosätet.

Strategin att studenterna kan börja skriva på vilken del som helst i sin uppsats bara de börjar skriva så snart som möjligt betonades. Respondenterna upplevde att de har utvecklats i handledarrollen när det gäller att sporra och uppmuntra studenternas nyfikenhet.

Den forskande lärarens roll i organisationen

Det föreföll enligt respondenterna finnas önskemål om att arbetsgivaren vid högre utbildning tar till vara den genuina kompetensen inom samtliga yrkeskategorier. Lektorerna i studien ansåg sig ge högre kvalitet än de icke disputerade lärarna på handledning av uppsatser eftersom de kände till kärnproblematiken i att skriva vetenskapliga rapporter, är bekanta med aktuella forskningsrön, har förmåga att reflektera och förhålla sig mer kritiskt till texter och resonemang osv. I realiteten fungerar både adjunkter och lektorer som handledare till studenternas examensarbeten. Det är viktigt att visa på att forskning och undervisning är olika företeelser där vart och ett har sitt eget syfte och funktion (Barnett, 2000). Det kan leda till en problematik eftersom studenterna undervisas på olika nivåer när det gäller att se och lära sig sambandet mellan forskning och undervisning. Det krävs att ha disputerat för att kunna erhålla uppdraget att examinera examensarbeten vid lärarutbildningen. Detta förstärker maktspelet mellan adjunkter, lektorer, docenter och professorer i tider då diskussioner om förvaltning av forskningsanknytning i grundutbildning är högaktuell (Buskqvist & Molin, 2011). Hur kan organisatoriska hinder då övervinnas, såsom att ombesörja att forskare också får forska och att introducera adjunkter i forskande kollegors forskning och uppmuntra till vidareutbildning? Kanske borde intresserad personal som inte disputerat i första hand bjudas in till kollegornas forskningsprojekt eller att teman kan skapas med både lektorer, adjunkter samt studenter inom lärarutbildningen?

Studiens resultat signalerar vikten av att tillvarata den mångfald av kompetens som idag finns inom lärosätena som bedriver lärarutbildning. Progressionen

i lärarutbildningen avseende forskningsanknytning uttrycks också som ett dilemma vilket väcker frågor kring hur disputerades kompetens används inom grundutbildningen. Det uttrycktes att disputerad personal bör användas i grundläggande kurser och som ett stöd inom områden där utveckling och akademisk kvalitetshöjning eftersträvas. Hattie och Marsh (1996) pekar på bristen i att forskningsaktiviteter och undervisningsaktiviteter isoleras ifrån varandra. Det är därför oerhört viktigt att i sammanhanget reflektera kring vikten av de studerandes lärandeprocesser i högre utbildning. Den kompetens som enligt respondenterna borde tillvaratas och förvaltas är att disputerade lärare ges mandat i beslutsförfarandet gällande de olika lärarutbildningsprogrammets progression. Att ge studenterna vägledning och strategier för att arbeta med aktuell vetenskaplig litteratur i olika kurser och kursmoment är ett exempel. Då skulle en fördjupning möjligen kunna ske under studenternas sista termin i samband med examensarbetet bestående av litteraturbearbetning, teoretiska perspektiv med större fokus på nya forskningsrön och analysmetoder. Det stämmer överens med det förhållningssätt Simon och Elen (2007) beskriver gällande den potential ett akademiskt undersökande och utredande arbets sätt har.

Det bör också tilläggas att en universitetslärare idag har flera olika roller. I samband med att universitetslärarrollen håller på att förändras kan det ur arbetsmiljösynpunkt identifieras en konflikt som handlar om att disputerade lärarutbildare både ska ansvara för grundutbildningens kvalitet samtidigt som det från ledningshåll kontinuerligt ställs krav på att vetenskapligt publicera och meritera sig. Antingen uppstår situationen att den disputerade kan löpa risk att komma alltför långt ifrån undervisningen om forskningsdelen upptar merparten av den disputerade lärarens tid, eller att vederbörande inte får möjligheten att forska i nästan någon omfattning alls. Att ges möjlighet att bedriva forskning kräver långsiktig planering avseende tjänsteplanering i samarbete med organisationsledningen.

Att bedriva kvalitetssäker forskningsanknuten högre utbildning

Frågan är om det verkligen är så illa ställt inom området forskningsanknytning i lärarutbildningen som det påstås i forskningslitteraturen (t.ex. Buskqvist & Molin, 2011; Thavenius, 2011). Inom lärarutbildningen utgörs samverkansfältet mestadels av skolor, verksamma lärare på fältet, varför det är viktigt att goda samarbetsformer upprättas och utvecklas. Detta kan knytas till den funktionella inriktning som Simons och Elen (2007) beskriver. Kopplingen till samhället ger en förstärkning av såväl forskning som undervisning. Enligt Jenkins (2004) finns det inte bara en form av forskningsanknytning utan ett flertal. Flera respondenter nämnde t.ex. ämnesforskningens betydelse för lärarutbildningen. Det handlar inte bara om att presentera sin egen forskning utan

även om att undervisa om teorier avseende variationer av forskningsdesign och ett förhållningssätt till andra forskares forskning. Disputerades kompetens skulle kunna förstärkas genom t.ex. uppdrag som koordinering och tillsyn av undervisningen, vilket kan jämföras med det danska upplägget.

Samtliga respondenter uttryckte frustration avseende gemensamma riktlinjer i bedömningsprocessen av uppsatserna. Under senare år har det skett en förändring på arbetsplatsen efter hand som ett flertal av lärarutbildarna fått möjligheten att vidareutbilda sig genom att exempelvis få möjligheten att doktorera. Det har belönats med möjlighet att ansöka om befordran och lönepåslag vilket ligger i linje med det som regering och riksdag tydligt signalerat, nämligen att öka antalet disputerade i högre utbildning. Det har medfört att det har vuxit fram en annorlunda kultur än tidigare vid lärosätet, vilket bidragit till att studenterna löper risken att komma i kläm vid examinationstillfället p.g.a. det maktspel som utövas mellan lektorer, docenter och professorer (Buskqvist & Molin, 2011). En strävan att arbeta med och utveckla gemensamma riktlinjer för bedömning är därför nödvändig. Lärarstudenterna löper risk att bli än mer förvirrade på grund av att de möter lärare som inte alltid ger en samstämmig bedömning. Det kan ur ett studentperspektiv medföra sjunkande intresse för att välja att påbörja en forskningskarriär inom forskningsområdet utbildningsvetenskap. På lärosätet bör därför en fördjupad diskussion föras med tyngdpunkt på erfarenheter från den akademiska världen. Processen över arbetet fram till en konferensmedverkan och skrivandet under granskningsprocessen till publicering av vetenskapliga artiklar liksom review-erfarenheter är några exempel. Det kan tyckas rimligt att även underhålla frågan om ett tydligt ledarskap i organisationen med ambitionen att nå ett gemensamt mål. Det bör vara intressant att diskutera vilka aspekter lärarutbildare utgår ifrån när det gäller forskningsanknuten utbildning i sin tjänsteutövning. Hur överensstämmer eller skiljer det sig från Simon och Elens (2007) uppdelning av forskning som process eller forskning som resultat ?

I den aktuella studien visade det sig att begreppet forskningsanknytning är komplicerat samtidigt som det signaleras att det saknas en djupare diskussion när det gäller begreppet bland kollegor och lärarutbildningens ledning (Björklund, 1991). Från respondenternas sida är forskningsanknytning framför allt något som kopplas samman med det självständiga arbetet, dvs. uppsatsskrivandet i senare delen av studenternas utbildning, medan respondenternas utsagor vittnade om att begreppet forskningsanknytning från lärosätets högskolelednings horisont främst verkar handla om kvantitet av forskarutbildad personal. Nationella satsningar på fler disputerade lärare inom lärarutbildningen är viktigt för utveckling av strategier gällande hur nyförvärd kompetens tillvaratas och förvaltas i den utbildningsvetenskapliga disciplinen. I dagsläget använder sig Högskoleverket (HSV) sig av att kvantitativt

summera antalet disputerade lärare vid de olika lärosätena vilket ifrågasätts av t.ex. Wikhall (2002).

De flesta är säkert överens om att akademiska lärare både ska undervisa och forska och dessutom i möjligaste mån involvera studenter i sina egna forskningsprojekt (jämför Humboldtprincipen från 1810). Problematiken inom ett så ungt område som utbildningsvetenskap kan vara svårigheten med att praktiskt genomföra en sådan samverkan då examensarbetet med uppsatsskrivande bedrivs i så liten omfattning. Utbildningsvetenskap som tvärdisciplinärt forskningsområde innebär att det på ett mindre lärosäte kan uppstå spretighet vad gäller forskningsintresse hos forskande lärarutbildare. Kriterierna att påbörja forskarstudier förutsätter även en viss tids arbetslivserfarenhet då lärarutbildningen är en yrkesutbildning. Således figurerar olika uppfattningar om lärarutbildningen som akademisk disciplin eller en verksamhet som är mer anknuten till den vanliga skolan.

Så vad betyder det att förvalta högre akademisk kompetens inom lärarutbildningen på individ- och institutionsnivå?

Det har under studiens gång framkommit att förtydliganden av gemensamma mål för samtliga som jobbar inom lärarutbildningen är värda att eftersträva. Samtidigt som lärarutbildarna ska förhålla sig till styrdokument är målet att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och att de studenter som examineras blir anställningsbara. Något som också borde diskuteras inom lärarutbildningens organisation är i vilken utsträckning läroinriktning, individinriktning och innehållsinriktning medvetandegörs och praktiseras vid landets lärarutbildningar idag. Det framkommer i den här studien, liksom i tidigare forskning, att det är av stor vikt att på olika nivåer diskutera och komma fram till en definition av vad begreppet forskningsanknytning står för (Björklund, 1991).

En aspekt som också lyftes fram av samtliga respondenter var den ökade konkurrensen i belöningsystemet för akademisk befordran i och med att det utbildas fler doktorer inom lärarutbildningen (Goldfarb & Henriksson, 2003). Negativa förändringar avseende samarbete och arbetsklimat i det hierarkiska systemet diskuterades i detta sammanhang.

En större förståelse för olika medarbetares arbetsuppgifter behöver också lyftas. Vad innebär det att genomgå forskarutbildning och vad kan det finnas för kompetensutveckling som även stärker de icke disputerade i sin yrkesroll? En utmaning för lärarutbildningen och all högre utbildning är därför att ge undervisning och forskning möjligheter att mötas i organisationen tillsammans med en god arbetsmiljö i lojal anda.

Några avslutande reflektioner

Val av intervju som datainsamlingsmetod har utgått från syftet att öka studiens validitet. Det bör betonas att samtliga respondenter hade erfarenhet av att handleda examensarbeten inom lärarutbildningen före sin forskarutbildning. När forskarkollegor från några olika svenska lärosäten har läst igenom artikelmanuset har en hög igenkänningsgrad uttryckts. Den kvalitativa och deskriptiva innehållsanalysen har i den här studien bidragit till studerandet av upplevelser, tankar och förhållningssätt avseende hur nyligen disputerade lärarutbildare ser på akademisk kompetens i lärarutbildningen idag. Resultatet vid innehållsanalys har därmed blivit av mer deskriptiv art utifrån forskningsfrågorna och insamlat empiriska material.

En nackdel i sammanhanget kan hänföras till att informanterna i studien var ganska få, vilket bidrar till svårigheter för generaliseringar. Det finns även invändningar mot och ifrågasättande av intervju som datainsamlingsmetod. Kvale (2014) betonar vikten av att som intervjuare, och medskapare till intervjuuttalandena lyssna och vara uppmärksam gällande uppföljning av svaren. Forskarens måste ha rätten till tolkningsföreträde om sin egen forskningsfråga (Kvale, 2014).

Fler studier kring förvaltning av akademisk kompetens, handledning och forskningsanknytning vid högre utbildning skulle vara önskvärt. Undersökningsgrupper bestående av både lärarutbildare och studenter skulle i symbios med ett longitudinellt metodologiskt angreppssätt vid något av lärarprogrammen kunna vara en av flera intressanta ingångar.

REFERENSER

- Abrahamsson, Bengt. (1977). *Forskningsanknytning: om sambandet mellan forskning och grundutbildning*. UHÅ-rapport 1977:10.
- Barnett, Ronald. (2000). *Realizing the university in an age of super complexity*. Buckingham: Open University Press.
- Bergöö, Kerstin. (2009). *Yrke, ämne, forskning: En lärarutbildning på tre ben*. Högskolan Kristianstad: Kristianstad Academic Press.
- Björklund, Stefan. (1991). *Forskningsanknytning genom disputation*. Acta Universitatis Upsaliensis. Skrifter utgivna av Statsvetenskapliga föreningen i Uppsala 112. Uppsala: Uppsala universitet.
- Bodgan, Steven J. & Taylor, Robert. (1998). *Introduction to qualitative research methods. The search for meaning*. Second edition. Wiley and Sons. New York.

- Brew, Angela. (2003). Teaching and Research: New relationships and their implications for inquiry-based teaching and learning in higher education. *Higher Education Research & Development*, 22(1), 3–18.
- Buskqvist, Ulf. & Molin, Lennart. (2012). *Forskningsanknytning med IKT: Röster från lärarutbildningen vid Karlstads universitet*. I Lärarutbildningens möte med framtiden: kvalitet och kompetens. Karlstad University Studies; No. 2011:51 Karlstad: Karlstads universitet.
- Clark, Burton R. (1991). *The Fragmentation of Research, Teaching, and Study. An Explorative Essay*, I: Trow, Martin A. & Nybom, Thorsten (red.) University and Society: Essays on the Social Role of Research and Higher Education. London: Jessica Kingsley Higher Education.
- Denscombe, Martyn. (2014). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. (3 uppl.). Lund. Studentlitteratur.
- Durning, Bridget. & Jenkins, Alan. (2005). Teaching/research relations in departments: the perspectives of built environment academics. *Studies in Higher Education*, 30(4), 407–426.
- Evalueringcenteret (1998). ”Hvor er forskerne? Erfaringer med forskningsbaseret undervisning og faglig udvikling i forbindelse med Evalueringcenterets turnusevalueringer”. Köpenhamn: Center for kvalitetsudvikling og evaluering af de vidaregående uddannelser.
- Forsberg, Camilla. (2008). *Vi forskningsanknöt. Vad hände sen? – en studie om hur lärare uppfattar forskningsanknuten utbildning och tillämpar forskningsanknytning i sin yrkesverksamhet*. Kristianstad: Sektionen för lärarutbildning, Högskolan Kristianstad.
- Geschwind, Lars. (2008). *Utbildningskvalitet och forskande lärare- hur ser sambandet ut?* SISTER Arbetsrapport 2008:86.
- Goldfarb, Brent. & Henrekson Magnus. (2003). ‘Bottom-Up versus Top-Down Policies towards the Commercialization of University Intellectual Property’, *Research Policy*, 32, 639-58.
- Hameyer, Uwe- (2003). Skolutveckling i de europeiska länderna – nuläge och utblick. I Berg, Gunnar & Scherp, Hans-Åke (Red.) (2003). *Skolutvecklingens många ansikten* (s. 235-273). Stockholm: Myndigheten för Skolutveckling.
- Hattie, John. & Marsh, Herbert W. (1996). The Relationship between Research and Teaching: A Meta-Analysis. *Review of Educational Research*, 66(4), 507–542.

- Henkel, Mary. (2004). Teaching and Research: the Idea of a Nexus, *Higher Education Management and Policy* Volume 16, No. 2 OECD.
- Huber, Ludwig. (2003). *Stimuli for excellent learning by students: learning through research*, i: E. De Corte (red.) Excellence in higher education. London: Portland Press. 127–140.
- Humboldt, von Wilhelm. (1810). *Über die innere und äussere Organisation der Höheren wissenschaftlichen Anstalten* [On the internal and external organisation of institutions for higher learning], i: E. Anrich (red.) (1959) Die Idee der deutschen Universität (Darmstadt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft), 375–386.
- Högskoleverket (2008). *Uppföljande utvärdering av lärarutbildningen*. Högskoleverkets rapportserie. 2008:8 R. Stockholm: Högskoleverket.
- Jenkins, Alan. (2004). *A guide to the research evidence on teaching research relations* (York, Higher Education Academy).
- Kim, Lillemor. (2002). *Lika olika - En jämförande studie av högre utbildning och forskning i de nordiska länderna*. Stockholm: Högskoleverket.
- Kvale, Steinar. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindberg, Owe. (2002). *Talet om lärarutbildning*, Örebro: Universitetsbiblioteket.
- Linnér, Bengt. (2004). *Kan det bli för mycket av odiskutabel sanning?* Examensarbetet i den nya lärarutbildningen – en utvärdering av försöket ht 2003, Rapporter om utbildning 14/2004, Malmö: Lärarutbildningen.
- Neumann, Ruth. (1994). The teaching–research nexus: applying a framework to university students’ learning experiences, *European Journal of Education*, 29(3), 323–338.
- Persson, Christel. & Sollerhed, Ann-Christin. (2011). *Forskningsanknytning i lärarutbildningen/ Forskning – trist och tråkigt, eller?* Lärande Resurs Centrum (LRC), Högskolan Kristianstad.
- Regeringens proposition 1999/2000:135 (2000). *En förnyad lärarutbildning*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Regeringens proposition 2009/10:89 (2010). *Bäst i klassen – en ny lärarutbildning*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Robertson, Jane. & Bond, Carol H. (2001). Experiences of the Relation between Teaching and Research: what do academics value? *Higher Education Research & Development*, 20(1), 5–19.

- Robertson, Jane. & Blackler, Gillian. (2006). Students' experiences of learning in a research environment. *Higher Education Research & Development*, 25(3), 215–229.
- Schwarz, Nils. (1981). *Svensk lärarutbildning mellan teori och praktik. Ett inlägg i diskussionen om utbildningens forskningsanknytning och praktikanknytning*. Pedagogiskt utvecklingsarbete vid Lunds universitet 81:805.
- SFS 1992:1434 Högskolelag. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Simons, Maarten. & Elen, Jan. (2007). The “research-teaching nexus” and “education through research”: an exploration of ambivalences. *Studies in Higher Education*, 32(5), 617–631.
- SOU 2008:109 (2008). *En hållbar lärarutbildning*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Säljö, Roger. & Södling, Maria. (2006). *Utbildning på vetenskaplig grund: röster från fältet*. Högskoleverkets rapportserie 2006:46 R.
- Thavenius, Jan. (2011). *Lärarutbildning mellan teori och praktik*. Publicerad av: Skola Samhälle 2011-05-17). [http://www.skolaochsamhalle.se/flode/lararutbildning/jan-thavenius-lararutbildning mellan-teori-och-praktik/](http://www.skolaochsamhalle.se/flode/lararutbildning/jan-thavenius-lararutbildning-mellan-teori-och-praktik/) Hämtat 170721.
- Vetenskapsrådet (2009). *Vetenskapsrådets forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*.
- Wikhall, Maria. (2002). *Forskningsanknytning med knappa resurser*. I: Sandström, U. (red): Det nya forskningslandskapet: Perspektiv på vetenskap och politik. SISTER Skrifter nr 5. Nora: Nya Doxa. s. 215-231.